

Pilar 3

Offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriften

SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

INNHOLDSFORTEGNELSE

<u>1. SPAREBANK 1 GRUPPEN – ORGANISERING, STRUKTUR OG REGELVERK.....</u>	3
1.1. INTRODUKSJON TIL KAPITALDEKNINGSREGLER	3
1.1.1. PILAR 1 – MINIMUMSKRAV TIL ANSVARLIG KAPITAL	3
1.1.2. PILAR 2 – VURDERING AV SAMLET KAPITALBEHOV OG TILSYNSMESSIG OPPFØLGING	4
1.1.3. PILAR 3 – OFFENTLIGGJØRING AV INFORMASJON	4
1.2. ORGANISERING, ANSVAR OG FORMÅL.....	4
1.2.1. KONSERNSTRUKTUR PER 31.12.2012	5
1.2.2. KAPITALSTYRING	5
1.3. RISIKOSTYRING I SPAREBANK 1 GRUPPEN KONSERN.....	5
1.3.1. FINANSIELLE RISIKOFAKTORER.....	5
1.3.2. STRATEGI KNYTTET TIL BRUKEN AV FINANSIELLE INSTRUMENTER.....	6
1.3.3. RISIKOFORHOLD I DE ENKELTE SELSKAPER.....	6
<u>2. KONSOLIDERING.....</u>	7
<u>3. REGULATORISK KAPITAL – INFORMASJON PER RISIKOGRUPPE (PILAR 1).....</u>	7
3.1. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV	7
3.2. REGULATORISKE FORHOLD OG RAPPORTERING	8
3.3. SOLVENSMARGINKRAV.....	9
<u>4. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2 - ICAAP) .....</u>	9
4.1. RISIKOJUSTERT KAPITAL.....	9
4.2. KAPITALBEHOV.....	10
4.3. RISIKOKATEGORIER	11
4.3.1. KREDITTRISIKO.....	11
4.3.2. KONSENTRASJONSRISIKO	11
4.3.3. MARKEDSRISIKO.....	12
4.3.4. LIKVIDITETS- OG OPPGJØRSRISIKO	15
4.3.5. FORSIKRINGSRISIKO	15
4.3.6. OPERASJONELL RISIKO	16
4.3.7. STRATEGISK OG FORRETNINGSRISIKO RISIKO	16
4.3.8. KORRELASJON - PORTEFØLJERISIKO	16
<u>5. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV.....</u>	17
<u>6. VIDEREUTVIKLING AV RISIKOSTYRING OG SOLVENCY II.....</u>	17

1. SpareBank 1 Gruppen – Organisering, struktur og regelverk

SpareBank 1 Gruppen er et forsikringsdominert finanskonsern. Fram til i dag har regelverket for kapital og kapitaldekning i stor grad vært preget av det kapitaldekningsregelverket som gjelder for bankvirksomhet. Dette har ikke passet veldig godt for forsikringsvirksomhet. Det har i lengre tid vært arbeidet med innføring av et nytt kapitaldekningsregelverk som er spesielt tilpasset forsikringsvirksomhet, Solvency II.

SpareBank 1 Gruppen konsern (SpareBank 1 Gruppen) vil, fra ikrafttreden av Solvency II regelverket, være underlagt gruppebestemmelsene i regelverket. Dette betyr i hovedtrekk at SpareBank 1 Gruppen skal sikre en konsistent risikostyring for morselskapet med tilhørende datterselskaper. Selskapene som direkte vil være underlagt Solvency II er SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Livsforsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Disse selskapene må etterleve regelverket konsistent etter Solvency II fra tidligst 01.01.2015. Endelig dato for ikrafttreden av regelverket er ikke fastsatt. SpareBank 1 Markets AS, SpareBank 1 Gruppen Finans konsern, og ODIN forvaltning AS vil være underlagt regulatoriske kapitaldekningskrav i henhold til Bank for International settlements (BIS) standarder. Samtlige selskaper i SpareBank 1 Gruppen AS vil inngå i den fremtidige risikostyringen for SpareBank1 Gruppen konsern. SpareBank 1 Gruppen AS vil frem til Solvency II regelverket trer i kraft, opprettholde denne pilar 3 rapporteringen, frem til tilsvarende rapportering er etablert i henhold til Solvency II regelverket.

Det beregnede kapitalbehovet for konsernet SpareBank 1 Gruppen omfatter følgende selskaper (eierandeler per 31.12.2012):

- SpareBank 1 Gruppen AS (morselskapet)
- SpareBank 1 Livsforsikring AS (100 % eiet)
- SpareBank 1 Skadeforsikring konsern (100 % eiet)
- ODIN Forvaltning AS (100 % eiet)
- SpareBank 1 Gruppen Finans konsern (100 % eiet)
- SpareBank 1 Markets AS (97,55 % eiet)

SpareBank 1 Gruppen AS eier i tillegg enkelte mindre aksjeposter, herunder inkludert det 100 % eide SpareBank 1 Medlemskort..

1.1. Introduksjon til kapitaldekningsregler

EUs direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge 1. januar 2007. Regelverket bygger på standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle markedet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

- Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2: Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

I de påfølgende avsnittene er det redegjort nærmere for innholdet i den enkelte pilar.

1.1.1. Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Regelverket innebærer den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet i forhold til Basel I, som fortsatt er 8 % av beregningsgrunnlaget. Derimot er det endringer i regelverket for hva som kan regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne under Basel II. De store endringene ligger i hvordan en beregner kapitalkravsgrunnlaget for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Norge vil i løpet av 2013 også iverksette nye kapitalkrav basert på

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

de nye kapitalkravene som er utarbeidet av EU, de såkalte CRD IV reglene. Det nye regelverket vil i betydelig grad gi skjerpede kapitalkrav for norske finansinstitusjoner.

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder som finansinstitusjonene kan velge mellom for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er vist i figuren nedenfor:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode*	Interne målemetoder*	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode*		AMA-metoden

*Metoden krever godkjenning av Finanstilsynet

For finansinstitusjoner som er godkjent for å benytte interne målemetoder (IRB - Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko, betyr det at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko vil være basert på konsernets interne risikovurderinger. Dette gjør det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad vil samsvare med risikoen i de underliggende porteføljer.

Ved beregning av kapitalkravet etter Grunnleggende IRB-metode beregnes risikoparameteret misligholdssannsynlighet (PD) basert på egne modeller, mens risikoparametrene konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold og tapsgrad gitt mislighold (LGD), er sjablongregler fastsatt i Forskrift om Kapitalkrav.

Ved beregning av kapitalkravet etter Avansert IRB-metode for massemarked, beregnes risikoparametrene misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold, samt tapsgrad gitt mislighold (LGD) basert på egne modeller.

1.1.2. **Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging**

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper: Finansinstitusjonene skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process). Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå og evaluere finansinstitusjonenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier. I tillegg skal tilsynsmyndighetene overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynet må iverksette passende tilsynsmessige tiltak om det ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen.

1.1.3. **Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon**

Formålet med Pilar 3 er å supplere minimumskravene i Pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i Pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når finansinstitusjonene i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

Informasjonskravene fører til at alle institusjoner skal publisere informasjon om organisasjonsstruktur, risikostyringssystem, rapporteringskanaler samt hvordan risikokontrollen er oppbygd og organisert. Videre er det gitt detaljerte krav til offentliggjøring av kapitalnivå og struktur samt risikoeksponeringer, der sistnevnte avhenger av hvilke beregningsmetoder bankene benytter i Pilar 1. Foreliggende dokument er ment å dekke disse kravene.

1.2. **Organisering, ansvar og formål**

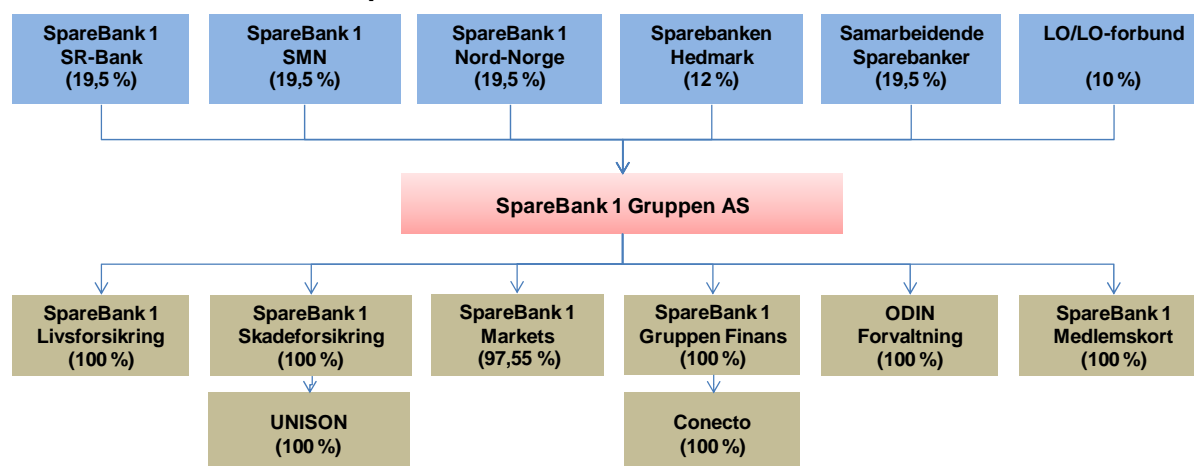
Virksomheten i SpareBank 1 Gruppen konsern er organisert i ulike forretningsområder gjennom datterselskaper. Det er store forskjeller i de enkelte datterselskaperens risikostruktur. Konsernstyret har ansvaret for risikostyring og compliance i konsernet. Selskapsstyrene har ansvar for risikostyringen og

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

compliance i eget selskap. Ansvar for den samlede risikostyringen i konsernet er organisatorisk lagt til Konserndirektør for Strategi, Analyse og Risikostyring i morselskapet. Stillingen er direkte underlagt administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS. Risikostyringen i SpareBank 1 Gruppen skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og sikre oppfyllelse av lovmessige kapitalkrav. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En moderat risikoprofil
- En sterk risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- Tilstrebe en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- Et tilstrekkelig nivå på kjernekapital ut fra valgt risikoprofil

1.2.1. Konsernstruktur per 31.12.2012

1.2.2. Kapitalstyring

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har vedtatt en felles policy for risikostyring i konsernet, som er gjenstand for årlig revidering. Det er utarbeidet strategi, policy og rammer knyttet til de enkelte risikofaktorene i den enkelte juridiske enhet. Det foretas i tillegg strategiske beslutninger knyttet til aktivaallokering i det enkelte selskap.

1.3. Risikostyring i SpareBank 1 Gruppen konsern

1.3.1. Finansielle risikofaktorer

Konsernets aktiviteter medfører ulike typer finansiell risiko. Disse er definert nedenfor.

Markedsrisiko

Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler, hvor de viktigste er renter, valutakurser, verdipapirkurser og eiendom.

Eierrisiko

Eierrisiko er definert ved risikoen som oppstår som følge av å være eier i et selskap, for eksempel knyttet til den risiko som produktselskapene påtar seg i sin drift, og risikoen for at det må tilføres ny egenkapital i ett eller flere av disse selskapene.

Kredittrisiko

Risiko for at selskapets låntakere, mellomledd og reassurandører ikke klarer å innfri sine forpliktelser overfor SpareBank 1 Gruppen konsern. Kredittrisiko inkluderer også risiko for endring i generelle kredittpriser, såkalt spreadrisiko og reassuranserisiko i forsikringselskapene.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

Konsentrasjonsrisiko

Risiko knyttet til store engasjementer, bransjekonsentrasjon og geografisk konsentrasjon i kreditt eller investeringsporteføljer.

Forsikringsrisiko

Premierisiko er usikkerhet knyttet til frekvens og kostnader for framtidige forsikringskrav, og risikoen for ekstreme hendelser (katastrofer), sett opp mot forsikringsvirksomhetens premieinntekter. Reserveringsrisiko er usikkerhet knyttet til allerede avsatte reserver for forsikringshendelser som har inntruffet.

Operasjonell risiko

Risiko som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Definisjonen omfatter også juridisk risiko.

Likviditetsrisiko

Risiko for å ikke klare å refinansiere forpliktelsene og eventuelt finansiere økning i finansieringsbehovet uten at det oppstår vesentlige ekstrakostnader.

Strategisk og forretningsmessig risiko

Strategisk og forretningsmessig risiko er risikoen for tap som følge av forandringer i eksterne forhold utenfor selskapets kontroll, som regulatoriske forhold, eller svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjeeiere og myndigheter (omdømmerisiko). Strategisk risiko omfatter også risiko for feilvurderinger knyttet til eksempelvis oppkjøp av selskap, eller store investeringer på IT- siden.

1.3.2. Strategi knyttet til bruken av finansielle instrumenter

Konsernet benytter finansielle instrumenter aktivt for å ta posisjoner og for å redusere risiko. Bruken av finansielle instrumenter er begrenset til instrumenter hvis risiko og markedsverdi lar seg måle og overvåke innenfor konsernets systemer for risikostyring og lønnsomhetsmåling. Derivater som ikke omsettes i et aktivt marked benyttes bare for sikringsformål eller dersom det ønskes fysisk oppgjør i underliggende eiendel/forpliktelse. Kontraktene blir ikke regnskapsmessig sikringsbokført.

1.3.3. Risikoforhold i de enkelte selskaper

Risiko i SpareBank 1 Livsforsikring AS

Risikoen i livselskapet består i all hovedsak av forsikringsrisiko, markedsrisiko, kredittrisiko og operasjonell risiko. I tillegg er den finansielle risikoen i SpareBank 1 Livsforsikring i stor grad knyttet til hvordan selskapet klarer å innfri den årlige rentegarantien. Dette stiller krav til selskapets investeringsstrategi og risikostyring. Investeringsstrategien inneholder rammer for hvordan selskapet skal plassere og forvalte sine eiendeler, herunder tilgjengelige markeder, aktivaklasser og finansielle instrumenter. Investeringsstrategien inneholder også retningslinjer og rammer for kreditteksponering, motparteksponering, valutarisiko og bruk av derivater i sikringsstrategier. Livselskapet har også operasjonell risiko knyttet til komplekse IT-systemer.

Risiko i SpareBank 1 Skadeforsikring konsern

Risikoen i SpareBank 1 Skadeforsikring konsern består av i all hovedsak av forsikringsrisiko, markedsrisiko, kredittrisiko og operasjonell risiko. Selskapets arbeid knyttet til dette består i hovedsak av måling og oppfølging av totalrisikoen og de ulike risikoelementene. Det arbeides med videreutvikling av selskapets risikomodeller. I 2012 har selskapet fortsatt videreutviklingen av modeller for forsikringsrisiko på porteføljenivå. Risikobasert tilsyn rapporteres i tillegg kvartalsvis til Finanstilsynet, og omhandler de viktigste risikoene.

Risiko i ODIN Forvaltning AS

Risikoen i ODIN Forvaltning AS knytter seg i all hovedsak til operasjonell risiko og strategisk og forretningsmessig risiko.

Risiko i SpareBank 1 Gruppen Finans konsern

Risikoen i SpareBank 1 Gruppen Finans konsern knytter seg i all hovedsak til kredittrisiko, operasjonell risiko, strategisk og forretningsmessig risiko.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

Risiko i SpareBank 1 Markets AS

Risikoen i SpareBank 1 Markets AS er knyttet til strategisk og forretningsmessig risiko, operasjonell risiko, markedsrisiko og kredittrisiko.

Både liv- og skadeselskapet arbeider aktivt med å forberede styringssystemer til det nye Solvency II-regelverket som forventes å tre i kraft tidligst fra 01.01.2015. Begge selskaper ser foreløpig ut til å være godt forberedt kapitalmessig for å møte de kapitalkrav som forventes å bli lagt til grunn i Solvency II-regelverket, selv om endelige analyser ikke foreligger.

2. Konsolidering

Nedenfor beskrives forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål.

2012
NOK 1 000

Selskaper	Forretningskontor	Andel i %	Aksjekapital	Pålydende per aksje	Bokført verdi
SpareBank 1 Livsforsikring AS	Oslo	100	348 400	200	3 045 997
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	Oslo	100	132 000	100	1 868 952
SpareBank 1 Medlemskort AS	Oslo	100	150	50	1 600
Odin Forvaltning AS	Oslo	100	9 238	1 000	176 045
SpareBank 1 Gruppen Finans AS	Oslo	100	215 200	1 000	421 887
SpareBank 1 Markets AS	Oslo	97,55	60 000	1 000	498 623
Sum investering i datterselskaper					6 013 104

SpareBank 1 Gruppen AS har i 2012 kjøpt seg opp i SpareBank 1 Markets AS og eierandelen har økt fra 97,22% til 97,55%.

Konsolideringsmetode for regnskapsformål tar med seg samtlige selskap med full konsolidering av balanse og resultatregnskap i henhold til oppkjøpsmetoden. Oppstillingen er per 31.12.2012, og hentet fra noten vedrørende investering i datterselskaper til årsregnskapet.

SpareBank 1 Gruppen er et forsikringsdominert finanskonsern. Det er gitt tillatelse fra Finanstilsynet om å rapportere den konsoliderte kapitaldekningen i rapport 700 som er samme mal som benyttet av forsikringsdatterselskapene.

SpareBank 1 Gruppen AS legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morselskapet og datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke SpareBank 1 Gruppen eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammelovgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

3. Regulatorisk kapital – informasjon per risikogruppe (Pilar 1)

3.1. Ansvarlig kapital og kapitalkrav

Nedenfor følger oppstillingen av regulatorisk kapital i henhold til kapitaldekningsregelverket, som rapportert i selskapets noter til årsregnskapet. SpareBank 1 Gruppen har de samme kapitaldekningsregler som forsikringsselskaper, og andre finansinstitusjoner. Kravet er 8 % ansvarlig kapital i forhold til en risikovektet balanse.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

Morselskapet			Konsernet	
2012	2011 NOK 1 000	Vekt	2012	2011
Risikovektede eiendeler				
-	-	0 %	-	-
-	-	10 %	400 659	354 185
69 306	56 799	20 %	2 447 107	2 302 693
-	-	50 %	391 791	357 362
6 604 060	5 710 999	100 %	15 252 984	13 528 894
-	-	150 %	32 454	47 223
163 882	233 325		-	-
-	-		1 641 452	1 379 172
6 837 248	6 001 123	Sum risikovektede eiendeler	20 166 446	17 969 529
-163 882	-233 325	Fratrukket goodwill og andre immaterielle eiendeler	-	-
174 062	77 916	Poster utenom balansen	26 653	4 353
-	-	Nettoberegningsgrunnlag for institusjoner som rapporter etter Basel II	2 806 477	2 001 138
-	-	Urealiserte gevinster på finansielle investeringer	-406 846	-218 338
-45 863	-27 136	Frdrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-	-27 136
6 801 564	5 818 578	Sum balanseførte eiendeler og poster utenom balansen og vektet balanse	22 592 730	19 729 546
7 570 985	5 865 479	Sum balanseførte eiendeler	46 303 462	41 989 140
3 173 053	2 736 698	Egenkapital	4 763 455	4 379 939
-	-	Fondsobligasjoner	200 000	200 000
-22 932	-13 568	- 50% fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-	-13 568
-	-	- Minstekrav reassuransedekning	-39 591	-37 306
-687 488	-433 900	- Fradrag for foreslått utbytte	-687 488	-433 900
-	-	- Fradrag urealiserte gevinster investeringseiendommer/varige driftsmidler	-125 168	-128 978
-	-	- Urealisert kursendring tilordnet selskapsporteføljen	-22 865	-
-163 882	-233 325	- Fradrag utsatt skattefordel	-	-
-	-	- Immaterielle eiendeler og goodwill	-1 136 598	-1 092 658
2 298 751	2 055 905	Sum Kjernekapital	2 951 745	2 873 529
283 000	283 000	Evigvarende ansvarlig lån	283 000	283 000
-	-	- Tidsbegrenset ansvarlig lån	-	-
-	-	- 45% av ureal. verdi eiendommer	56 326	56 326
-	-	- 45% av ureal gevinster aksjer	-	-
-22 932	-13 568	- 50% fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-	-13 568
260 068	269 432	Sum tilleggskapital	339 326	325 758
2 558 820	2 325 337	Netto ansvarlig kapital	3 291 071	3 199 287
37,6 %	40,0 %	Kapitaldekning	14,6 %	16,2 %
2 014 695	1 859 851	Overskudd av ansvarlig kapital	1 483 652	1 620 923

Nedenfor følger en oppstilling av ansvarlig lånekapital i SpareBank 1 Gruppen. Oversikten er utarbeidet per 31.12.2012.

Morselskapet			Konsernet			
2012	2011 NOK 1 000	Rente	Innløsningsrett	Forfall	2012	2011
Evigvarende						
83209	83 230	Eierbanker og Sparebanken Vest	NIBOR pluss 3,00%	evigvarende	83209	83 230
200335	200 338	Eierbanker, Sparebanken Vest og Swedbank	NIBOR pluss 3,00%	evigvarende	200335	200 338
283 544	283 568	Sum evigvarende			283 544	283 568
Fondsobligasjoner						
-	-	15.06.2006 - Fondsobligasjoner Norsk Tillitsmann ASA	NIBOR pluss 1,17%	evigvarende	200 000	200 000
-	-	Sum fondsobligasjoner			200 000	200 000
283 544	283 568	Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner			483 544	483 568

3.2. Regulatoriske forhold og rapportering

Plikten til å rapportere etter rapport 700 gjelder forsikringsselskap, pensjonskasser, innskuddpensjonsforetak og holdingsselskap i forsikringskonsern. Ovennevnte institusjoner skal beregne institusjonens kapitaldekning etter reglene i forskrift av 22. desember 2006 nr. 1616 om minstekrav til kapitaldekning i forsikringsselskap, pensjonskasser, innskuddpensjonsforetak og holdingsselskap i forsikringskonsern (kapitaldekningsforskriften) og forskrift av 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak (beregningforskriften). Institusjon som nevnt ovenfor som er morselskap i konsern eller underkonsern, skal i tillegg sende inn oppgave over kapitaldekningen på konsolidert basis, jf. forskrift av 31. januar 2007 nr. 121 om anvendelse av soliditetsregler på konsolidert basis (konsolideringsforskriften), som er rapport 700.

For de selskapene som er i konsernet, men som rapporterer etter Basel II, beregnes et kapitalkrav som kommer til fradrag.

3.3. Solvensmarginkrav

Liv- og skadeselskapet rapporterer i dag i tillegg til regulatorisk kapital etter kapitaldekningsreglene, og i tillegg ut fra regelverket knyttet til risikobasert tilsyn (RBT).

Tall TNOK per 31.12.2012	SpareBank 1	SpareBank 1
	Skadeforsikring	Livsforsikring
Solvensmarginkrav	875 494	864 292
Tellende solvensmarginkapital:		
-Ansvarlig kapital (etter fradrag)	2 263 877	2 462 245
-Sikkerhetsavsetninger (utover 55% av nedre grense)/risikoutjevningfond	397 883	23 009
-Halvparten av tilleggsavsetningene		187 358
-Avsetning til naturskadefondet	231 249	
Sum solvensmarginkapital	2 893 009	2 672 612
Solvensmargin	330,4 %	309,2 %

4. Økonomisk kapital (Pilar 2 - ICAAP)

4.1. Risikojustert kapital

Dette avsnittet gir en presentasjon av den beregning som er foretatt av kapitalbehovet på konsernnivå i SpareBank 1 Gruppen. Det samlede kapitalbehovet fremkommer gjennom en analyse av kapitalbehovet til hvert enkelt datterselskap. Beregningene tar utgangspunkt i regnskapet per 31.12.2012.

Det beregnede kapitalbehovet for konsernet SpareBank 1 Gruppen omfatter følgende selskaper (eierandeler per 31.12.2012):

- SpareBank 1 Gruppen AS (morselskapet)
- SpareBank 1 Livsforsikring AS (100 % eiet)
- SpareBank 1 Skadeforsikring AS (100 % eiet)
- ODIN Forvaltning AS (100 % eiet)
- SpareBank 1 Gruppen Finans AS (100 % eiet)
- SpareBank 1 Markets AS (97,55 % eiet)

SpareBank 1 Gruppen AS eier i tillegg enkelte mindre aksjeposter. Kapitalbehovet knyttet til disse eierposter er beregnet som en ren eierrisiko og er inkludert i beregningen av markedsrisiko i morselskapet. Eierskapet knyttet til SpareBank 1 Medlemskort AS er behandlet på linje med de mindre eierpostene, da verdien av dette selskapet er begrenset.

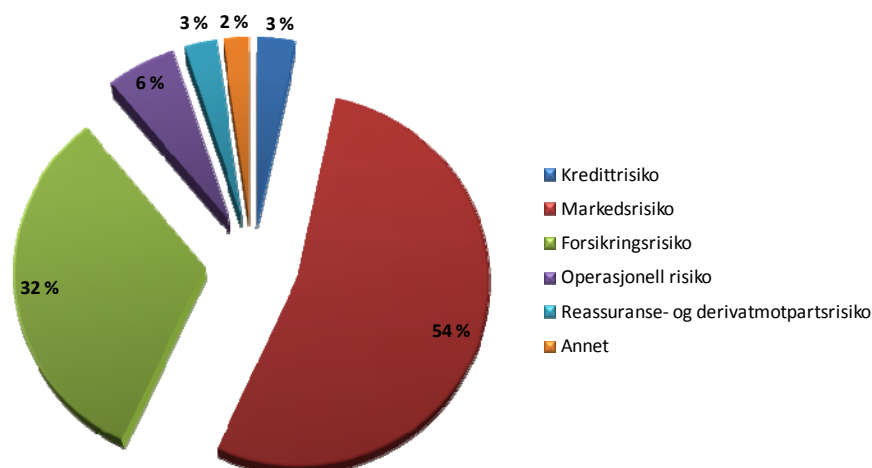
SpareBank 1 Gruppen konsern beregner kapitalbehov basert på de ulike risikokategoriene. Risikojustert kapitalbehov beregnes for hvert datterselskap og for konsernet totalt. Statistiske metoder og til dels bruk av noe skjønn er lagt til grunn i beregningene. Det er lite sannsynlig at alle tapshendelser inntreffer samtidig, og det oppstår derfor diversifiseringseffekter når alle risikokategoriene vurderes samlet. Risikojustert kapitalbehov skal dekke de beregnede uventede tapene og SpareBank 1 Gruppen har besluttet at konfidensnivået for beregningene skal være 99,5 %.

Tabellen under viser netto risikojustert kapitalbehov og tilgjengelig buffer:

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

Risikojustert kapitalbehov	99,50 %
Millioner kroner	31.12.2012
Kredittrisiko	266
Markedsrisiko	4 302
Forsikringsrisiko	2 586
Operasjonell risiko	484
Risiko reassurandører og derivatmotparter	219
Risiko knyttet til nivå på estimatawikene	0
Likviditetsrisiko	0
Konsentrasjonsrisiko	0
Annet (forretningsrisiko, strategisk risiko, eierrisiko)	180
Brutto risikojustert kapitalbehov	8 037
Diversifikasjonseffekt	-1 552
Risikojustert kapitalbehov etter diversifikasjonseffekt	6 485
<i>Diversifikasjonseffekt i % av brutto risiko</i>	-19,3 %
Kapitalreserver (sikkerhetsfond, kursreguleringsfond etc)	-2521
Netto risikojustert kapitalbehov	3 964
Kjernekapital inkl. fondsobligasjoner (inkl avsatt utbytte 2012)	3 216
Andel Goodwill	381
Total sikkerhetsbuffer før ansvarlig lån	-367
Tellende øvrig ansvarlig kapital	339
Total sikkerhetsbuffer inkludert ansvarlig lån	-28

Figuren nedenfor viser sammensetningen av beregnet brutto risiko på totalt MNOK 8 037 per 31.12.2012 for de enkelte risikokategoriene i SpareBank 1 Gruppen.

Markedsrisiko er som det fremgår av figuren den viktigste enkeltrisiko i SpareBank 1 Gruppen konsern, når vi ser bort fra diversifiseringseffekter (bruttobetragtning).

4.2. Kapitalbehov

SpareBank 1 Gruppen konsern må ha tilstrekkelig kapital for å dekke uventede tap. Konsernet er underlagt regelverk for minstekrav til kapitaldekning og soliditet. Kapitalkravsforskriften stiller i tillegg krav til at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til både risikoprofil og kvalitet på risikostyrings- og kontrollsystemer. Policy for kapitalstyring er gjenstand for årlig oppdatering og styregodkjenning, og er senest oppdatert og styregodkjent i juni 2012. Policy for kapitalstyring skal sikre at SpareBank 1 Gruppen konsern har et egenkapitalnivå som er optimalt i forhold til definert risikotoleranse, risikoprofil og omfang av virksomheten.

SpareBank 1 Gruppen benytter risikojustert avkastning som økonomisk styringsparameter. I den kvartalsvise risikorapporten blir risikojustert avkastning rapportert for konsernet samlet, per datterselskap, for personmarked og bedriftsmarked, og på produktnivå innen hvert datterselskap.

4.3. Risikokategorier

4.3.1. Kreditrisiko

Kreditrisiko i SpareBank 1 Gruppen utgjør en relativt liten andel av den konsoliderte risikoen, og er i hovedsak knyttet til den virksomhet som utøves av SpareBank 1 Skadeforsikring AS, SpareBank 1 Livsforsikring AS og SpareBank 1 Gruppen Finans konsern. Kreditrisiko i SpareBank 1 Gruppen Finans er primært knyttet til factoringporteføljen, mens kreditrisikoen innen forsikringsvirksomhet primært er knyttet til investeringsområdet, samt reassuransesiden i skadeselskapet. SpareBank 1 Markets AS har i tillegg noe kreditrisiko knyttet til utlån til kunder, samt knyttet til en egen investeringsportefølje.

4.3.1.1. SpareBank 1 Livsforsikring og SpareBank 1 Skadeforsikring

Kreditrisiko i SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Livsforsikring AS er relatert til pengemarkedsplasseringer (obligasjoner og sertifikater) og eiendom. Selskapenes styrer har vedtatt rammer for de ulike verdipapirutstederne. I tillegg er det fastlagt minimumsnivå for kredittratingen innenfor de ulike utstedergruppene. Det er gitt detaljerte regler vedrørende tillatt risikonivå på plasseringene i eget mandat til forvaltere av porteføljen. I eiendomsporteføljen er det risiko knyttet til betjening av inngåtte leieavtaler. Her vurderes kredittrisikoen som begrenset.

SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Livsforsikring AS har til sammen en portefølje på 22,2 mrd. kroner i sertifikat - og obligasjonsmarkedet per 31.12.2012 målt til markedsverdi. Risikoen knyttet til sertifikat- og obligasjonsmarkedet er konsentrert om investeringer med såkalt investment grade (ratet BBB eller bedre).

Kredittrisikoen kvantifiseres som det tap som kan oppstå knyttet til investeringer i sertifikat – og obligasjonsmarkedet som følge av mislighold fra debtors side og dette er beregnet med basis i faktisk eksponering per 31.12.2012. Beregningen av kreditrisiko omhandler i første rekke risikoen for at det skal oppstå tap på sertifikat og obligasjoner som følge av mislighold fra debtors side. I denne forbindelse benytter vi modeller for å beregne forventet og uventet tap.

I tillegg er SpareBank 1 Skadeforsikring konsern eksponert for kreditrisiko knyttet til reassurandører, dels gjennom fordringer og dels gjennom reassurandørens andel av erstatningsavsetningen. For å begrense risikoen som er forbundet med reassurandører har selskapet en policy om minimum A-rating fra S&P ved kontraktsinngåelse.

SpareBank 1 Gruppen Finans konsern

Kredittrisikoen i Spare Bank 1 Gruppen Finans konsern er i all hovedsak knyttet til factoringvirksomheten. Risikoen knyttet til kreditrisiko inkluderes iht. de regulatoriske beregningene for SpareBank 1 Gruppen Finans konsern.

SpareBank 1 Markets AS

SpareBank 1 Markets AS er eksponert mot kreditrisiko på tre områder; motpartsrisiko i daglig handel, via investeringer og gjennom kredittgivning til kunder. Markedsverdien på investeringsporteføljen for fremmedkapital var per 31.12.2012 3,9 mrd kroner.

4.3.2. Konsentrasjonsrisiko

Per 31.12.12 er sammensetning av livselskapets obligasjonsfond tilgjengelig. Det er foretatt en fordeling av fondene mot utstedere for markets-, liv-, og skadeselskapets sertifikat-, og obligasjonsportefølje, hvor motpartsrisikoen ligger. Se tabellen nedenfor.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

Markedsverdi MNOK per 31.12.12					
Usteder	SpareBank 1 Livsforsikring AS	SpareBank 1 Skadeforsikring AS	SpareBank 1 Markets AS	Samlet Markedsverdi	Andel av samlet portefølje
Nordea Eiendomskreditt AS	310	112	383	804	3,1 %
Sparebank 1 Boligkreditt AS	284	146	228	659	2,5 %
DNB Bank ASA	383	259	2	644	2,5 %
Sparebanken Vest	168	174	267	609	2,3 %
Sparebank 1 SMN	193	175	83	451	1,7 %
Bustadkreditt Sogn og Fjordane AS	56	62	312	430	1,7 %
Dnb Boligkreditt AS	296	117	10	423	1,6 %
Terra Boligkreditt AS	209		202	411	1,6 %
Sparebank 1 SR Bank ASA	202	191		393	1,5 %
BN Bank ASA	120	122	148	390	1,5 %
Sparebanken Sør	172	203		375	1,4 %
Sparebank 1 Nord Norge	181	167	1	349	1,3 %
Storebrand Boligkreditt AS	179	167		346	1,3 %
Sør Boligkreditt AS	121		200	321	1,2 %
Sparebanken Møre	29	287	0	317	1,2 %

Det er ikke satt rammer for konsentrasjonsrisiko for konsernet samlet sett, mens det er et omfattende sett av rammer i de enkelte selskapene knyttet til disse investeringene. Investeringsmandatene i liv- og skadeselskapet, samt mandat for investering i SpareBank 1 Markets-boken/ SMN porteføljen, beskriver rammer for enkeltutstedere, bransjer, løpetid, andel i enkeltutstedelser med mer. For liv- og skadeselskapets del så er disse mandatene definert overfor ekstern forvalter.

En stor del av investeringene er knyttet til finansbransjen. Det er en betydelig andel av porteføljen som utgjøres av fond, men her legges det til grunn at innholdet i de enkelte fondene er godt diversifisert. Når det gjelder ratingklasser så er det en betydelig konsentrasjon i AAA-rating, noe som følger av store investeringer i stat og kommuner. Det er ingen konsentrasjoner i "non-investment grade" investeringer.

4.3.3. Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirkurser. Risikoen for endringer i verdipapirpriser som skyldes endringer i generelle kredittpriser blir regnet som markedsrisiko. Risiko knyttet til verdifall i eiendomsmarkedet er også inkludert i markedsrisikoen.

Det er utarbeidet rammer for markedsrisiko for den enkelte juridiske enhet, og det foretas i tillegg strategiske beslutninger knyttet til aktivaallokering for det enkelte selskap.

Gjennomgangen av markedsrisiko er delt i to. Del I tar for seg modeller og definisjoner som benyttes for beregning av risiko på konsernnivå i SpareBank 1 Gruppen, del II beskriver oppfølging og styring av de ulike risikoelementene for konsernet samt modeller og rutiner for oppfølging og styring av de ulike risikoelementene i de enkelte datterselskapene. Gjennomgangen av markedsrisiko er basert på modellen som ligger til grunn i konsernets ICAAP-beregning.

4.3.3.1. Markedsrisiko del I

Del I tar for seg modeller og definisjoner som benyttes for beregning av risiko på konsernnivå i SpareBank 1 Gruppen.

Tabellen under viser markedsrisiko basert på VaR (Value at Risk) modell.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

Markedsrisiko 99,5 % konfidensnivå <i>Millioner kroner</i>	SpareBank 1 Gruppen konsern	
	31.12.2012	31.12.2011
Renterisiko	1 112	1 010
Spreadrisiko	893	575
Egenkapitalrisiko	1 382	1 451
Valutarisiko	61	48
Risiko knyttet till eiendom	917	914
Hedgefond	0	1
Diversifiseringseffekt	-488	-538
Total markedsrisiko	3 876	3 462
<i>Diversifiseringseffekt i %</i>	-12,6 %	-15,5 %

Forutsetninger for VaR-modell

Metoder og forutsetninger:

- Konfidensnivå er 99,5 %
- Holdeperiode 12 måneder
- Standardavvik er beregnet med grunnlag i månedsstatistikk fra 01.01.1994 til 31.12.2011
- Samvariasjon mellom risikoklassene hensyntas

Markedsrisiko beregnes på bakgrunn av formelen:

$$VaR = \text{Markedsverdi} * \sigma * \sqrt{T} * n_c$$

σ = Standardavvik aktivum

T = Holdeperiode.

n_c = Antall standardavvik gitt konfidensnivå (99,5 % ensidig konfidensnivå = 2,58)

Løpende avkastning på plasseringene er ikke tatt hensyn til. Dette medfører at beregning av UL (Unexpected Loss) tilsvarer VaR.

Renterisiko

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Risikoen oppstår hovedsakelig som følge av investering i rentepapirer, fra fastrenteutlån, ved funding i fastrentepapirer samt ved derivatbruk.

Value at Risk er gitt ved verdi av eiendel multiplisert med eiendelens sensitivitet til endringer i rente multiplisert med maksimal negativ renteendring gitt holdeperiode og konfidensnivå.

Obligasjonsporteføljen durasjonsvektes innenfor tidsintervallene (1-3 mnd), (3-12 mnd), (1-3 år), (3-5 år) og (> 5 år). Durasjonen gir uttrykk for hvert intervalls prissensitivitet i forhold til en renteendring. På bakgrunn av tidsserier på månedlige historiske renter tilbake til 1994 beregnes standardavviket til den absolutte renteutviklingen. Det beregnes gjennomsnittlig renter for å tilpasse til intervallene.

På bakgrunn av durasjonsvektet eksponering, historiske rentebevegelser, holdeperiode og konfidensnivå blir VaR beregnet innenfor hvert tidsintervall, for deretter å bli summert opp til total VaR på rentepapirer.

Spreadrisiko

Spreadrisiko er inkludert i markedsrisiko, i henhold til beregningene i forbindelse med risikobasert tilsyn i liv- og skadeselskapet, med fradrag for beregnet kredittrisiko i henhold til interne modeller. Spreadrisiko defineres som risikoen for endringer i markedsverdi/realistisk verdi av obligasjoner mv. og engasjementer som følge av generelle endringer i kredittspreader.

Egenkapitalrisiko

Egenkapitalrisiko på verdipapirer er risikoen for tap som oppstår ved endringer i verdien på aksjer og andre egenkapitalinstrumenter som konsernet har investert i. I risikoberegningsammenheng benyttes en oppdeling i norske og internasjonale aksjer.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

På bakgrunn av en norsk indeks og en verdensindeks beregnes historiske avkastningstall for norske og utenlandske aksjer separat tilbake til 1994. På bakgrunn av avkastningstallene beregnes standardavviket, som justeres for holdeperiode og konfidensnivå for deretter å multipliseres med eksponering innenfor de ulike egenkapitalklassene. Eksponering tilsvarende markedsverdi av aksjeporteføljen på balansedagen.

For å kunne ta utgangspunkt i volatiliteten i indeksene forutsetter vi en veldiversifisert portefølje av egenkapitalinstrumenter innenfor egenkapitalklassene, hvilket tilsvarende $\beta = 1$. Vi finner det rimelig å anta at porteføljene i liv- og skadeforsikring er veldiversifiserte.

Valutarisiko

Valutakursrisiko er risikoen for tap som har bakgrunn i endringer i valutakurser. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutaene.

På bakgrunn av historiske valutakurser beregnes volatilitet for de relevante valutasorter, hvilket gir grunnlag for å beregne risiko knyttet til eksponering, gitt et bestemt konfidensnivå.

Risiko knyttet til eiendom

Konsernets eiendommer er utsatt for risiko ved endringer i eiendomsmarkedet. Eiendomsporteføljens verdi er påvirket av mange faktorer, herunder den lokale økonomiske utviklingen, eiendommenes beliggenhet, vedlikehold og konkurranse i det lokale eiendomsmarkedet.

Hedgefond

Risiko knyttet til hedgefond blir beregnet på grunnlag av volatiliteten i en internasjonal hedgefondindeks. Risikoen beregnes i henhold til tilsvarende metode som aksjer.

Korrelasjon – Porteføljerisiko markedsrisiko

På bakgrunn av tidsseriene beregnes en korrelasjonsmatrise mellom de ulike aktivaklassene innenfor markedsrisiko. Korrelasjonene beregnes på bakgrunn av historikk tilbake til 1994, eller så langt tilbake det finnes data, basert på 12 måneders rullerende snitt. For å gjøre beregningene mer konservative, benyttes et gjennomsnitt av gjennomsnittet til korrelasjonene og høyeste korrelasjon i perioden. På bakgrunn av korrelasjonsmatrisen beregnes en kovariansmatrise som gir utgangspunktet for å beregne Value at Risk (standardavviket) på den totale porteføljen.

4.3.3.2. Markedsrisiko del II

Del II beskriver oppfølging og styring av de ulike risikoelementene for konsernet samt modeller og rutiner for oppfølging og styring av de ulike risikoelementene i de enkelte datterselskapene.

Den konsoliderte markedsrisikoen i konsernet måles og rapporteres, som beskrevet tidligere, kvartalsvis til styret i SpareBank 1 Gruppen AS og er basert på VaR-beregning med 99,5 % konfidensnivå. Ved behov, og i perioder med store prisendringer i markedet, økes målefrekvensen av markedsrisikoen. Dette følger av interne beredskapsplaner.

Markedsrisikoen i SpareBank 1 Livsforsikring måles i hovedsak gjennom stresstester og VaR-beregninger. Utviklingen i kursreguleringsfondet følges på daglig basis. SpareBank 1 Livsforsikring sin investeringsportefølje er delt i flere porteføljer, hvorav en del er tilknyttet kundeporteføljene, en del er tilknyttet selskapsporteføljen og en del er tilknyttet investeringsvalgporteføljen.

SpareBank 1 Skadeforsikrings kapital situasjon er å anse som god. SpareBank 1 Skadeforsikring vurderer markedsrisikoen fortløpende i forhold til bufferkapital i form av stresstester.

ODIN Forvaltning har liten eller ingen eksponering mot markedsrisiko, da de ikke tar posisjoner på egne bøker. Resultatene i selskapet er allikevel svært sensitive overfor kursendringer da selskapets viktigste inntektskilde er porteføljeprovisjoner.

SpareBank 1 Gruppen Finans og SpareBank 1 Markets har liten eksponering mot markedsrisiko.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

Renterisiko

Renterisikoen i SpareBank 1 Livsforsikring og SpareBank 1 Skadeforsikring måles gjennom resultateffekt i stresstesten ved en prosentvis renteøkning. Eksponering i forhold til vedtatte rammer for de ulike aktivaklassene for rentepapirer følges og rapporteres månedlig.

I vår VaR-beregning for beregning av økonomisk kapital hensyntas kun aktivasiden i livselskapet. Renterisiko på passivasiden som følge av forhold nevnt over hensyntas ikke. Denne risikoen beregnes og rapporteres i henhold til risikobasert tilsyn i hvert enkelt forsikringsselskap.

Egenkapitalrisiko

Egenkapitalrisikoen i konsernet relaterer seg primært til SpareBank 1 Livsforsikring og SpareBank 1 Skadeforsikring sine egenkapitalplasseringer, men også SpareBank 1 Gruppen AS har investeringer i egenkapitalinstrumenter. Styrene i SpareBank 1 Skadeforsikring og SpareBank 1 Livsforsikring har vedtatt en investeringsstrategi, herunder risikoprofil og begrensninger / rammer på investeringer i ulike instrumenter.

Valutarisiko

SpareBank 1 Gruppen har lav eksponering mot valutarisiko. SpareBank 1 Livsforsikring søker å nøytralisere det vesentlige av eksponeringen ved bruk av valuta-terminkontrakter. SpareBank 1 Skadeforsikrings strategi er at verdipapirer notert i utenlandsk valuta i størst mulig grad skal sikres mot valutarisiko.

Risiko knyttet til eiendom

I SpareBank 1 Livsforsikring og SpareBank 1 Skadeforsikring er en relativt stor andel av investeringsporteføljen knyttet til eiendom. Selskapene styrer risikoen knyttet til eiendom gjennom stresstester.

4.3.4. Likviditets- og oppgjørssisiko

Styringen av konsernets finansieringsstruktur tar utgangspunkt i en overordnet likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider.

Likviditetsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er i hovedsak knyttet til morselskapet, og vurderes som lav.

Beredskapsplan for kapital og likviditetsstyring ble senest oppdatert og styregodkjent juni 2012, og søker å synliggjøre den overordnede likviditetsstyring i konsernet samt å identifisere og forklare hendelser som kan inntreffe og legge planer for å møte disse hendelsene. Beredskapsplanen gir også en klar beskrivelse av ansvarsfordeling. Hendelser som kan gi likviditetseffekter kan blant andre være:

- Identifiserte tap i datterselskaper som innebærer behov for kapitaltilførsel
- Likviditetsbuffer under målsatt nivå
- Tilbakekallelse av ukommiterte kredittlinjer

4.3.5. Forsikringsrisiko

Konsernet er eksponert mot forsikringsrisiko gjennom virksomhetene i skade- og livselskapet.

4.3.5.1. SpareBank 1 Skadeforsikring

Kvantifisering av økonomisk kapital følger av beregningsalgoritmene definert av Finanstilsynet.

Det holdes kapital for summen av premieusikkerhet og reserveusikkerhet, inkludert korrelasjonseffektene, slik disse er definert i risikobasert tilsyn.

4.3.5.2. SpareBank 1 Livsforsikring

Kvantifisering av økonomisk kapital følger av beregningsalgoritmene definert av Finanstilsynet.

Det holdes kapital for summen av "forsikringsrisiko liv" og "forsikringsrisiko skade" slik disse også er definert fra risikobasert tilsyn.

Pilar 3 – SpareBank 1 Gruppen per 31.12.2012

4.3.6. Operasjonell risiko

Operasjonell risiko kan defineres som risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Definisjonen omfatter også juridisk risiko.

Operasjonell risiko i datterselskapene dokumenteres i dag i forbindelse med arbeid som gjøres for å oppfylle internkontrollforskriften. Hovedtrekkene i dette arbeidet er at ledergruppen i det enkelte datterselskap gjennomfører en prosess for å kartlegge hovedrisikoen for operasjonell risiko før og etter gjennomførte tiltak. Det arbeid som gjennomføres er godt egnet til å avdekke behov for tiltak for å avdekke risikoen, men er ikke på samme måte godt egnet til å kvantifisere datterselskapets samlede operasjonelle risiko. Det er implementert databaser for styring og oppfølging av tiltak knyttet til rapporter fra Finanstilsynet, internrevisjonen og internkontroll gjennomgangen.

For ODIN Forvaltning benyttes forutsetningene i Basismetoden i det nye regelverket, dvs. 15 % av gjennomsnittlige inntekter de siste 3 årene.

Når det gjelder SpareBank 1 Skadeforsikring og SpareBank 1 Livsforsikring benyttes metodikk i de beregningene som selskapene gjennomfører i forbindelse med risikobasert tilsyn.

SpareBank 1 Markets, SpareBank 1 Gruppen Finans og SpareBank 1 Gruppen beregner operasjonell risiko i henhold til nedenstående oppstilling:

SpareBank 1 Gruppen Finans	15 % av gj.snitt av siste 3 års inntekter
SpareBank 1 Markets	15 % av gj.snitt av siste 3 års inntekter
SpareBank 1 Gruppen AS (morselskap)	15 % av gj.snitt driftskostnader siste 3 år

4.3.7. Strategisk og forretningsrisiko risiko

Strategisk og forretningsmessig risiko har i fremstillinger så langt blitt skjønnsmessig stipulert. Det er foreløpig ikke etablert en prosess for å beregne risikoen knyttet til dette. Vi arbeider med å finne parametere for å kunne beregne den strategiske og forretningsmessige risikoen på en kvantitativ måte. En antatt tilnæringsmåte her vil være å beregne sannsynlig bortfall av inntekter som følge av strategiske feilvalg eller situasjoner hvor det blir sterk negativ mediafokus omkring SpareBank 1 Gruppen eller SpareBank 1-bankene (omdømmerisiko).

SpareBank 1 Gruppen har etablert en beredskapsplan for behandling av omdømmesensitive saker. Arbeidet med en konkret sak initieres og ledes av Konserndirektør Kommunikasjon og er en dynamisk del av avdelingens planverk. Sakslisten gjennomgås hvert kvartal – for oppdatering.

Vi vil, i sammen med SpareBank 1 alliansens forum for risikostyring, ha et fortsatt fokus på å etablere kvantitative modeller med tanke på å estimere kapitalbehov for den strategiske og forretningsmessige risikoen i konsernet.

4.3.8. Korrelasjon - Porteføljerisiko

Ikke alle hendelser antas å inntreffe på samme tidspunkt. Derfor er det rimelig å ta hensyn til diversifiseringseffekter mellom aktivklassene. Det benyttes her en korrelasjonsmatrise mellom aktivklassene, hvor vi har beregnet korrelasjoner mellom markedsrisiko, kredittrisiko, forsikringsrisiko og eiendom.

I den samlede ICAAP-oppstillingen per 31.12.2012 utgjør diversifiseringseffektene 19,3 % av brutto risiko, mot 19,8 % per 31.12.2011. Nivået følger av de korrelasjonsberegninger som er innarbeidet i totalrisikomodellen. Nivået på diversifiseringseffekter anser vi å være rimelig, sett i forhold til andre finansinstitusjoner med samme bredde i virksomheten.

5. Sammenligning av regulatorisk og økonomisk kapitalbehov

SpareBank 1 Gruppen konsern Millioner kroner	Regulatorisk kapital (beregninger per 31.12.12)	ICAAP Pilar 2 (beregninger per 31.12.12)
Kreditrisiko	N/A	266
Markedsrisiko	N/A	4 302
Forsikringsrisiko	N/A	2 586
Operasjonell risiko	N/A	484
Risiko reassurandører og derivatmotparter	N/A	219
Risiko knyttet til nivå på estimatawikene	N/A	0
Likviditetsrisiko	N/A	0
Konsentrasjonsrisiko	N/A	0
Annet (forretningsrisiko, strategisk risiko, eierrisiko)	N/A	180
Sum Brutto risiko	1 807	8 037
Diversifikasjonseffekt	0	-1 552
Kapitalreserver (sikkerhetsfond, kursreguleringsfond etc)	0	-2 521
Total beregnet behov for kapital	1 807	3 964
Kjernekapital*	2 952	3 216
Buffer i forhold til kjernekapital	1 144	-748
Andel Goodwill	0	381
Buffer i forhold til kjernekapital inkl andel goodwill	1 144	-367
Tellende øvrig ansvarlig kapital	339	339
Buffer i forhold til total ansvarlig kapital (inkl andel goodwill)	1 484	-28

Beregningen av kapitalbehovet er gjennomført på konservative forutsetninger. Eksempelvis er det benyttet en holdeperiode på 12 måneder ved beregning av all markedsrisiko, bortsett fra for SpareBank 1 Markets hvor det er benyttet en holdeperiode på 1 måned. Basert på interne handlingsregler kunne man argumentert for reduksjon i holdeperiode på flere deler av porteføljen. I tillegg er beregninger av korrelasjonseffekter lagt i den konservative enden av observerte verdier, og i tilfeller hvor det ikke finnes empiri, er det forutsatt betydelige positive korrelasjoner.

I beregningene har vi redusert bruttorisikoen med reserver i liv- og skadeselskapet, som vurderes å være en buffer mot svingningsrisikoen. Dette er poster som er beregnet å være en del av bufferkapitalen til selskapet. De viktigste postene her er normalt kursreguleringsfondet og tilleggsavsetninger i livselskapet, samt deler av sikkerhetsavsetningene og garantiavsetningene i skadeselskapet.

I vurderingen av kapitalbehovet er det tatt som utgangspunkt at bufferkapital regnes i forhold til tilgjengelig kjernekapital inklusiv fondsobligasjoner og goodwill.

6. Videreutvikling av risikostyring og Solvency II

Det kommende felles europeiske soliditetsregelverk i forsikring (Solvency II) medfører at SpareBank 1 Gruppen, som et forsikringsdominert finanskonsern, vil være underlagt det kommende regelverket per selskap, og samtidig underlagt gruppebestemmelsene i regelverket. Dette setter dermed et regulatorisk krav til gruppen for konsistent gjennomføring av risikostyringen i konsernet. Konsernet videreutvikler systematisk risikostyringen med fokus på økt konsistens, og kvalitet mellom mor-, og datterselskap. Dette er et kontinuerlig arbeid fremover. I oktober 2012 ble det klart at i kraftredelse av Solvency II regelverket blir utsatt, mest sannsynlig til 2015/ 2016, eller senere. Konsernets mål er likevel å være compliant etter regelverket på pilar I, og II fra begynnelsen av 2014.